13729 ـ آیا روزۀ همۀ ماه شعبان سنت است؟

سوال

آیا سنت است که همۀ شعبان را روزه بگیرم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

روزه گرفتن بسیار در ماه شعبان مستحب است.

و از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ نقل شده که همۀ شعبان را روزه گرفته باشند.

احمد (۲۶۰۲۲) و ابوداوود (۲۳۳۶) و نسائی (۲۱۷۵) و ابن ماجه (۱۶۴۸) از ام سَلَمه ـ رضی الله عنها ـ روایت کرده‌اند که گفت: ندیدم که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دو ماه پی در پی را روزه بگیرد جز آنکه ایشان شعبان را به رمضان وصل می‌کرد.

لفظ ابوداوود اینگونه است: پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ هیچ ماهی از سال [به جز رمضان] را کامل روزه نمی‌گرفت مگر ماه شعبان که آن را به رمضان وصل می‌کرد آلبانی در صحیح ابی داوود (۲۰۴۸) آن را صحیح دانسته است.

بنابر ظاهر این حدیث پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ همۀ ماه شعبان را روزه می‌گرفتند.

اما احادیث دیگری وارد شده که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ بیشتر شعبان ـ جز روزهای اندکی ـ را روزه می‌گرفتند.

مسلم (۱۱۵۶) از ابی سلمه روایت کرده که گفت: از عائشه رضی الله عنها درباره‌ی روزه‌ی رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ پرسیدم، فرمودند: ایشان آنقدر روزه می‌گرفتند که می‌گفتی روزه است و آنقدر روزه نمی‌گرفت که می‌گفتی روزه نیست، و ندیدم ایشان ماهی را بیشتر از شعبان روزه بگیرد، ایشان همۀ شعبان را روزه می‌گرفتند، ایشان همۀ شعبان را ـ به جز اندکی ـ روزه می‌گرفتند.

علما در ایجاد توافق بین این دو حدیث اختلاف کرده‌اند:

برخی گفته‌اند که این بر حسب اختلاف اوقات بوده یعنی ایشان برخی سال‌ها شعبان را کاملا روزه می‌گرفتند و در برخی

سال‌ها همهٔ شعبان را جز اندکی روزه می‌شدند. این انتخاب شیخ ابن باز ـ رحمه الله ـ است.

نگا: مجموع فتاوی شیخ ابن باز (۱۵/ ۴۱۶).

گروهی دیگر بر این نظر هستند که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ هیچ ماهی را کامل روزه نمی‌شدند مگر رمضان، و حدیث ام سلمه را حمل بر غالب روزهای شعبان به جز اندکی می‌دانستند. آنان می‌گویند: این در لغت عرب رواست که اگر شخصی اکثر ماه را روزه بگیرد بگوییم: همهٔ ماه را روزه بوده است.

حافظ ابن حجر می‌گوید:

حدیث عائشه بیانگر این است که منظور از سخن ام سلمه که ایشان در سال ماهی را کامل روزه نمی‌گرفت مگر شعبان که آن را به رمضان وصل می‌کرد یعنی: بیشتر آن را روزه می‌گرفت و ترمذی از ابن مبارک نقل کرده که گفت: در کلام عرب جایز است که اگر بیشتر ماه را روزه گرفت گفته شود: همهٔ ماه را روزه بود...

طیبی می‌گوید: حمل بر این می‌شود که ایشان گاه همهٔ شعبان را روزه می‌گرفت و گاه بیشتر آن را، تا کسی گمان نکند که مانند رمضان همه‌اش واجب است...

سپس حافظ ابن حجر می‌گوید: قول نخست صحیح است.

یعنی پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ همهٔ شعبان را روزه نمی‌شدند. روایت مسلم (۷۴۶) از عائشه ـ رضی الله عنها ـ دال بر همین است که گفت: نمی‌دانم که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ همهٔ قرآن را در یک شب خوانده باشد یا شبی را تا صبح به نماز بایستد و ماهی را کامل روزه گیرد مگر ماه رمضان را.

و همینطور بنابر روایت بخاری (۱۹۷۱) و مسلم (۱۱۵۷) از ابن عباس ـ رضی الله عنهما ـ که گفت: پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ هرگز هیچ ماهی را کامل روزه نگرفتند مگر ماه رمضان را.

سندی در شرح حدیث ام سلمه می‌گوید:

شعبان را به رمضان وصل می‌کرد یعنی هر دو را کامل روزه می‌گرفت، بر اساس ظاهر حدیث ایشان همهٔ شعبان را روزه می‌گرفتند... اما احادیثی وارد شده که دال بر خلاف آن می‌باشد برای همین معنای حدیث بر این حمل شده که ایشان اغلب آن را روزه می‌گرفت آنقدر که گویا همه‌اش را روزه می‌شدند و شعبان را به رمضان وصل می‌کردند».

حال اگر گفته شود حکمت از بسیار روزه گرفتن شعبان چیست؟

پاسخش چنین است:

حافظ ابن حجر می‌گوید:

بهترین پاسخ چیزی است که نسائی و ابوداوود تخریج کرده‌اند و ابن خزیمه آن را صحیح دانسته که اسامه بن زید گفت: گفتم ای رسول خدا، ندیده‌ایم هیچ ماهی مانند شعبان روزه بگیرید. فرمود: این ماهی است که مردم از آن غفلت می‌کنند و میان رجب و رمضان است و این ماهی است که اعمال در آن به سوی پروردگار جهانیان بالا برده می‌شود، بنابراین دوست دارم عملم در حالی که روزه‌ام بالا برده شود آلبانی در صحیح سنن نسائی (۲۲۲۱) آن را حسن دانسته است.

والله اعلم